

לוח זמנים מכניסה לארץ עד חורבן בית ראשון לפי סדר עולם

במאמר זה מוצג לוח הזמנים המקראי מכניסה לארץ עד חורבן הבית הראשון. לוח זה מבוסס על סדר העולם רבא. החידוש הוא- תרגום של כל הזמנים לשנות מניין בהר"ד. לפי מניין זה אדם נברא בא' תשרי שנת 2. מולד ראשון היה בו ביום הוא יום ששי בשבוע בשעה 14 אחרי שקיעה ממוצעת (הנקרא מולד וי"ד. לעומת זאת מולד דמיוני של שנה 1 היה ביום ב' ה' שעות ר"ד חלקים ונקרא מולד בהר"ד). תקופת תשרי לפי שמואל היתה ביום ד' בשבוע 15 שעות, 47 שעות לפני המולד. לפי נתונים אלו, אורך החודש הממוצע 29.5 ו- תשצ"ג חלקים (793/1080 של שעה) ואורך שנה 365.25, נתן לבדוק כל מיני תאריכים בהיסטוריה. בסדר עולם (ס"ע) כתובים שנים שלמות של כל מלך או שופט. לפעמים ישנה חפיפה ביניהם. בנוסף, אצל מלכי יהודה שנה מתחילה בניסן (פרט לצדקיהו) ואילו אצל שופטים ומלכי ישראל שנה מתחילה בתשרי. הזזות אלו משפיעות על שנים. אצל מלכי יהודה בדרך כלל אין חפיפה בשנת מעבר, כלומר אותה שנה עולה רק למלך אחד. לכן מתחילת מלכות שלמה עד תחילת מלכות יהושפט 101 שנה כמו סכום שנות מלכות כל אחד ואחד. אצל מלכי ישראל בדרך כלל שנת מעבר עולה לכאן ולכאן. לכן מתחילת מלכות ירבעם עד תחילת מלכות אחאב 57 שנה ואילו סכום שנות מלכות ביניהם 62. ישנם כמה מקרים בודדים כאשר בן מלך בחי אביו. לכל אלה יש הסבר. בלוח הזמנים שנה המתחילה בניסן תכתב בתוספת 0.5 שנה. למשל, דוד מלך בירושלים ב- 2893.5. מה שכתוב בגמרא בר"ה ב' ע"א שלמלכי ישראל מונים מניסן הכוונה למלכי יהודה או למלכי חשמונאים ובית הורדוס. ומה שכתוב שם שמקצת השנה עולה למלך היוצא ולמלך הנכנס, כל זה לפי דעתנו מדבר במלכי חשמונאים ושל בית הורדוס.

זמנים כתובים כאן לפי סדר עולם ולא לפי הכרונולוגיה תורנית המקובלת שלפיה יציאת מצרים היתה בשנת 2449 בהר"ד. במאמר על [שנת יציאת מצרים](#) כתבנו שלפי ס"ע היא היתה בשנת 2450. מאחר ולפי ס"ע תחילת בנין הבית באמצע היובל בשנה רביעית לשמיטה, אז הוא מחסיר שנה אחת בין כניסה לארץ לבניין הבית לעומת כרונולוגיה המקובלת. מאידך גם לפי סדר עולם חורבן הבית היה במוצאי שמיטה. לכן בהכרח הוא מוסיף שנה בתקופת מלכי ישראל. כדי לא ליצור מחלוקת בין סדר עולם לכרונולוגיה המקובלת בתקופת בית שני יש להניח שס"ע מקצר שנה אחת בתקופה פרסית. לפי דעתי הוא מחסיר שנה שניה של מלכות דריוש הראשון. לכן לפי ס"ע כניסה לארץ בי' ניסן 2490. שבע שנים כבשו ושבע חלקו עד ניסן 2504 והתחילו למנות שמיטות מתשרי 2505. לכן שמיטה ראשונה היא 2511 ושניה 2518. תחילת בנין הבית באייר 2929, בתחילת שנה 480 אחרי יציאת מצרים וחורבן בט' אב 3340 בשנה א' של שמיטה. תחילת בית שני בתשרי 3410 וחורבן בית שני בט' אב 3830, 490 שנה שהם שבועים שבעים (דניאל ט' כ"ד) אחרי חורבן הראשון. לפי ס"ע יש רצף שמיטות כל 7 שנים מחורבן הראשון עד היום.

בכל תקופה אנו רושמים שמיטות שלא שמרו. לפי חכמים מחזור היובלות 50 שנה ולפי רבי יהודה 49 שנה.

הוספנו ללוח זמנים הרבה הערות חשובות, לפעמים ארוכות. מי שמעוניין בלוח זמנים בלבד יכול לדלג עליהם.

מס' שם	תקופה מ-	עד	מס' שנים
1. יהושע	ז' אדר ב' 2490	2518	28

הערה 1: יהושע נפטר בכ"ו ניסן (ש"ע או"ח תקפ ב) שנת 2518 באמצע שנת שמיטה (סדר עולם פרק יא). לא שמרו את יתרת השנה.

2. עתניאל בן קנז	2518	2558	40
------------------	------	------	----

הערה 2: מתוכם 8 שנים ביד כושן רשעתים מ- 2518 עד 2526. מתוכם לא שמרו שתי שמיטות (2518 ו- 2525) וכן לפי ר' יהודה. למרות שיהושע מת בניסן 2518, שנות עתניאל בן קנז נמנים מתשרי 2518. ומה שכתוב בו "ותשקט הארץ ארבעים שנה" (שופטים ג' י"א) למרות ששמנה שנים ראשונות לא שקטה, כן כתוב גם אצל דבורה וברק (שופטים ה' ל"א) למרות שלא שקטה עשרים שנים ראשונות.

3. אהוד בן גרה	2558	2638	80
----------------	------	------	----

הערה 3: מתוכם 18 שנה ביד עגלון מלך מואב מ- 2558 עד 2576. מתוכם לא שמרו 3 שמיטות (2561, 2568, 2575) וכן לפי ר' יהודה רק שנה אחת יותר מוקדם.

4. דבורה וברק	2638	2678	40
---------------	------	------	----

הערה 4: מתוכם 20 שנה ביד יבין מ- 2638 עד 2658. מתוכם 3 שמיטות ויובל אחד (2639, 2646, 2653 ו- 2654) ולפי ר' יהודה 3 (2644, 2651, 2652)

5. מדיין	2678	2685	7
----------	------	------	---

הערה 5: מתוכם שמיטה אחת (2682) וכן לפי ר' יהודה (2679)

6. גדעון	2685	2725	40
----------	------	------	----

7. אבימלך	2725	2728	3
-----------	------	------	---

הערה 6: למרות שאבימלך היה רשע, לא כתוב שבני ישראל עשו רע וגם רש"י לא מביא ג' שנים אלה במנין שנים שלא שמרו שמיטה. (ולפי חשבון יש בתקופה זאת שמיטה אחת לחכמים וכלום לר' יהודה.)

8. תולע בן פואה	2728	2750 ועוד	23
-----------------	------	-----------	----

הערה 7: שנת 2750 עולה לכאן ולכאן

9. יאיר הגלעדי	2750 ועוד	2772 ועוד	22
----------------	-----------	-----------	----

10. פלשתים ועמון	2772	2789	18
------------------	------	------	----

הערה 8: כאן ס"ע לפי דעתי מקצר שנה מ- 18 שנות פלשתים ועמון לעומת הכרונולוגיה המקובלת כדי להקדים שנת בניית הבית לעומת שמיטות. כנראה יאיר הגלעדי מת בתוך שנה 2771 ומקצת שנה זאת עולה לו בתור שנה. אבל המשך היה בשיעבוד פלשתים ועמון. ויפתח נתמנה בסוף שנת 2788 ומיעט מקצת שנה אחרונה של שיעבוד. מתוכם 2 שמיטות (2775, 2782) ו- 2 לר' יהודה (2777, 2784)

11. יפתח 2788 לקראת סופה 2793 ועוד 6

הערה 9: כתוב בסדר עולם פרק ט"ו "ובשנת הב' ליפתח אמר למלך עמון כשבת ישראל בחשבון ובכנותיה וגו' שלש מאות שנה וגו' ומן השנה הב' ליפתח ועד שנבנה הבית מאה וארבעים שנה". שנה שניה של יפתח 2789. בתחילתה נכנסו לשנה 300 ליישיבה בארץ סיחון כי לפי ס"ע כבשו את ארץ סיחון בתשרי 2450. וס"ע לשיטתו, כי בית נבנה בתחילת שנה 480 ליציאת מצרים. מתשרי 2789 עד תחילת שנת 2929 שבה בחודש אייר התחילה בניית הבית 140 שנה. שנה ראשונה ואחרונה של יפתח מקוטעות. לפי חכמים שמרו שמיטה של 2789 כי היא אחרי שיעבוד פלשתים ועמון.

12. אבצן	2793 ועוד	2799 ועוד	7
13. אילון הזבולוני	2799 ועוד	2808 ועוד	10
14. עבדון בן הלל	2808 ועוד	2815 ועוד	8
15. שמשון	2815 ועוד	2834 ועוד	20

הערה 10: שנות השופטים הנ"ל מקוטעות. עלי שפט משנת 2833 ועוד. ויתכן שמאז שנסתמא שמשון, נחשב כמת. על כן עלי שפט שנה בחיי שמשון. וראה ס"ע פרק ט"ו ביאור הגר"א שמחשיב במנין 140 שנה מ"וישלח יפתח" עד בנין הבית רק י"ט שנה של שמשון. אבל מקרא החשיב 20 שנה של שפוט שמשון עד מיתתו בפועל. ו- 40 שנות פלישתים מ- 2793 עד 2833 הם שנים שלמות וכוללות מקצת 2793 שהיא שנה אחרונה של יפתח. על כך בס"ע פרק י"ב כתוב "וימכרם ביד פלשתים ארבעים שנה כ' שנה בימי (צ"ל מימי) יפתח וכ' שנה בימי שמשון. מתוך 40 שנות פלישתים לא שמרו 6 שמיטות ויובל (2796, 2803, 2804, 2811, 2818, 2825, 2832) וכן לר' יהודה (2798, 2799, 2805, 2812, 2819, 2826, 2833).

16. עלי 2833 ועוד 2873 40

הערה 11: מתוכם 5 שמיטות ויובל (2839, 2846, 2853, 2854, 2861, 2868) וכן לר' יהודה (2840, 2847, 2848, 2854, 2861, 2868).

סה"כ בימי השופטים לא שמרו 25 שמיטות ויובלות ולפי ר' יהודה 24.

17. שמואל 2873 2883 10

1 2884 2883 .18 שמואל ושאל

הערה 12: שאל נמשח בא' אייר 2882 והומלך בגלגל בשבועות 2882. אבל מקצת שנת 2882 עד ר"ה 2883 היא בכלל שנה עשירית של שמואל. ומר"ה 2883 עד ר"ה 2884 שנה משותפת של שמואל ושאל. ובר"ה 2884 נמשח דוד. ובר"ה 2885 הוא הסתתר באבן האזל. ובכ"ט אייר 2885 נפטר שמואל. ובר"ה 2886 נהרג שאל.

2 2886 2884 .19 שאל

הערה 13: שאל רדף אחרי דוד שנה מר"ה 2885. מולד תשרי היה יום ה' 12 שעות (אחרי שקיעה). קבעו את היום מראש בתור א' תשרי ועשו ראש השנה א' וב' תשרי. דוד הסתתר באבן האזל א' וב' תשרי ובא לנוב בג' תשרי 2885 בשבת ביום חלוקת לחם הפנים. דוד מלך בחברון מט"ז תשרי 2886.

7.5 2893.5 2886 .20 דוד בחברון

הערה 14: ארון הברית נשבה בתשרי 2873 והיה בקרית יערים מסיון 2873 (קציר חטים) עד אביב 2893. המשכן היה בנוב מתשרי 2873 עד מקצת 2885 ונחשב ל- 13 שנה. ואחר כך היה בגבעון 44 שנה מאמצע 2885 עד אמצע 2929.

33 2925.5 ועוד 2893.5 .21 דוד בירושלם

הערה 15: דוד נפטר בז' סיון 2925 ביום 51 לספירה בשבת (שבת ל' ע"ב) כמו במתן תורה. עברו את השנה בדוחק על פי סימני תשרי או משום שעורים שלא גדלו. וכן שנת יציאת מצרים היתה מעוברת. ויש כאן הקבלה למשה שנפטר בשבת בז' אדר ב' שהוסיפו לו חודש. כל השנה עד ניסן 2926 עלתה לו בתור שנה 33 בירושלם למרות שלמה מלך בה 10 חדשים. מאחר ודוד חי בדיוק 70 שנה, הוא היה בן 30 שנה וד' חדשים בתחילת מלכותו בחברון. ובכל זאת נקרא בש"ב ה' ד' "בן שלשים שנה". דוד מנה את ישראל "תשעה חדשים ועשרים יום" (ש"ב כ"ד ח') מי"ז חשון בעת "נתך מים עליהם מן השמים" (ש"ב כ"א י') שאז ידע שנתכפר עוון נוב. לכן המניין הסתיים בז' אלול. ואז התחילה המגפה שלשה ימים. ובי' אלול דוד בנה מזבח. ומאז עד ר"ח סיון עסק בתיקון משמרות כהונה ולויה ובצרכי בית המקדש. ואם שנה 2925 היתה מעוברת, אז יש כאן תשעה חדשים ועשרים יום כנגד ימים שבהם מנו את ישראל. ובא' סיון יום א' בשבוע משחו את שלמה לראשונה (מ"א א' ל"ט). ודוד דיבר אל כל הקהל (דה"א כ"ט כ') בה' סיון ובחג השבועות ביום ו' הקריבו זבחים ועלות ומשחו את שלמה בשניה (שם, כ"א). ולדעת ב"ש דוד דיבר ביום מותו בז' סיון והקריבו זבחים ועולות ומשחו את שלמה בח' סיון ביום א'.

פתרון אחר:

33 2926.5 2893.5 .21א דוד בירושלם

הערה 15א: דוד נפטר בעצרת 2926 שנה מעוברת. לפי חשבון מולדות ר"ח ניסן ביום ב' ועצרת ביום ג' ולא בשבת. וזאת דעת ירושלמי (חגיגה פ"ב הל' ג') כמו שדייקו התוס' (חגיגה י"ז ע"א ד"ה אף) שדוד לא נפטר בשבת ולא ביום ששי. ובירושלמי (ראש השנה פ"א ה"א) כמה אמוראים סוברים שדוד מלך בירושלים 33 שנה מלאות. רק רבי יצחק בר קצצתה בשם ר' יונה אומר "שלשים ושתים ומחצה היו". ואז דוד מלך בחברון בן 29 שנה וד' חדשים ונקרא בש"ב ה' ד' "בן שלשים שנה" לפי הכלל מקצת שנה ככולה. וחשבון תשעה חדשים ועשרים יום שכתבנו בהערה 15 נשאר בתוקף. ודוד דיבר אל כל הקהל ביום פטירתו בעצרת והקריבו זבחים ועולות למחרת וכן משחו את שלמה בשניה. ומלכות שלמה נמנית בכל מקרה מניסן 2926.

סוף פתרון אחר

22. שלמה 2926.5 2966.5 40

הערה 16: תחילת בנין בית המקדש זיו (אייר) 2929, בתחילת שנה ד' למלכות שלמה. גם אם שלמה נמשח בא' סיון 2925, עדיין תחילת בנין הבית בשנה רביעית למשחתו.

להלן תקופות מלכי יהודה וישראל. שנות מלכי יהודה שלמות ומתחילות בניסן. שנות מלכי ישראל בד"כ מקוטעות (עולות לכאן ולכאן) ומתחילות בתשרי.

שנים	יחס	תחילה	ישראל	שנים	יחס	תחילה	יהודה
22		2967	ירבעם	17		2966.5	23. רחבעם

24. אבים 2983.5 18 לירבעם 3

הערה 17: שנה 18 לירבעם היא 2984, חצי שנה אחרי 2983.5. וישנו פסוק תמוה "ומלחמה היתה בין רחבעם ובין ירבעם כל ימי חייו" (מ"א ט"ו ז'). חייו של מי? של רחבעם? על זה מדבר פסוק י"ד ל'. חיים של אבים? על זה מדבר פסוק ט"ו ח'. אולי רחבעם מת בתשרי 2984 ואבים בפועל מלך אחריו בתחילת שנת 18 של ירבעם. אבל מלכות אבים נחשבת למפרע מ- 2983.5 כי הוא הביס את ירבעם, מה שלא הצליח רחבעם. על כן מלחמה בין רחבעם לירבעם בתוך חצי שנה מניסן 2983 עד תשרי 2984 היתה כאילו בחייו של אבים.

25. אסא 2986.5 20 לירבעם 41

2	נדב	2988	2 לאסא
24	בעשא	2989	3 לאסא

הערה 18: כתוב בדה"ב (ט"ז א') "בשנת שלשים ושש למלכות אסא עלה בעשא מלך ישראל על יהודה וכו'". ובסדר עולם (פרק טז) מבואר ש- 36 שנה אלו נמנו מסוף ימי שלמה. על כן בעשא עלה בשנת 3001.5. ומה שכתוב בדה"ב י"ג כ"ג "בימיו שקטה הארץ עשר שנים" כוונה לעשר שנים מ- 3002 עד סוף ימי בעשא ב- 3012.

2	אלה	3012	26	לאסא
12	עמרי	3013	27	לאסא

הערה 19: ארבע שנים ראשונות של מלכות עמרי היו במחלוקת עם תבני. משנת 3017 בשנה 31 לאסא עמרי מלך יחידי.

22	אחאב	3024	38	לאסא
----	------	------	----	------

הערה 20: אצל כל מלכי ישראל מספר שנות מלכות גדול בשנה מתקופה אמתית כי הם מלכו נניח באמצע שנה ומתו באמצע שנה. ונחשב להם לשני שנים שלמות. רק אצל אחאב יש תוספת שנתיים. אחאב מת לבוש בגדי מלך יהודה כנראה בר"ח ניסן 3044, יום הולדת למלכי יהודה. לכן יום זה עלה לו כשנה בתור מלך יהודה (השערה שלי).

26. יהושפט 3027.5 4 לאחאב 25

הערה 21: יהושפט בפועל מלך 22 שנים כמו אחאב כי עשה ברית עם אחאב. לכן מלך כמותו ובנו יהורם מלך 3 שנים בחייו (השערה שלי).

2	אחזיה	3044	17	ליהושפט
12	יהורם	3045	18	ליהושפט

הערה 22: אחזיה מלך בר"ח ניסן 3044 בתום 17 שנה של יהושפט. יהורם מלך בשנת 3045 לפני ניסן בתוך שנה 18 של יהושפט. מלכות יהורם מקוטעת כמו שאר מלכי ישראל. באותה שנה עלה אליהו בסערה לשמים ואלישע התחיל לפרנס את ישראל עד שנת 3110, 65 שנה כמו שכתב הגר"א.

הערה 23: במ"ב א' י"ז כתוב וימלך יהורם תחתיו בשנת שתים ליהורם בן יהושפט מלך יהודה וכו'. וכבר ביאר רש"י (מ"ב א' י"ז) "אלא ראוי הי' יהושפט ליהרג ברמות גלעד ובשכר שזעק תלה לו שבע שנים ומאותה שעה הוא מונה לבנו". מאחר ואחאב נהרג ב- 3044 במלחמה ברמות גלעד אז שנה שניה ליהורם בן יהושפט לפי חשבון זה היא 3045.

27. יהורם 3049.5 5 ליורם 8

הערה 24: כאן ס"ע לפי דעתי מוסיף שנה אחת לעומת כרונולוגיה המקובלת שלפיה יהורם מלך בשנת 3048.5. ראה הערה 21 לעיל, $3049.5 = 3027.5 + 22$. שמנה שנים מלכות של יהורם בן יהושפט מקוטעות כמו של מלכי ישראל. לכן אחזיהו בנו מלך שבע שנים אחריו. ומה שכתוב במ"ב ח' י"ז שהיה בן 32 במלכו, לא בשנת 3049.5 אלא בשנת 3044.5 שראוי היה למלוך אילו נהרג יהושפט ברמות גלעד.

הערה 25: במ"ב ח' כ"ה כתוב "בשנה שתיים עשרה שנה ליורם בן אחאב" ובמ"ב ט' כ"ט כתוב שמלך בשנה 11 ליורם בן אחאב. אין סתירה בכך. שנה 11 של יורם היא 3055. יתכן שאחזיהו מלך בפועל בתשרי 3056 שהיא סוף שנה 11 ותחילת שנה 12 של יורם. אבל למניין מלכי יהודה מונים לו מניסן 3056.

הערה 26: כתוב במ"ב ח' כ"ו "בן עשרים ושתיים אחזיהו במלכו ושנה אחת מלך בירושלם ושם אמו עתליה בת עמרי מלך ישראל" ובדה"ב כ"ב ב' "בן ארבעים ושתיים שנה וכו'". וכתוב על כך בתוספתא (סוטה פרק י"ב) אמר ר' יוסה וכי היאך אפשר לבן שיהא גדול מאביו שתי שנים אלא כיון שהשיא אסא מלך יהודה את בתו של עמרי מלך ישראל ליהושפט בנו לאשה נגזרה על מלכות בית דוד שתכלה עם בית אחאב שנאמר "ומאלהים היתה תבוסת אחזיהו וגו'" ונפלו שניהם בו ביום זה עם זה. וכן הובא בס"ע פרק י"ז. וראה הגהת הגר"א שם שהשיא אסא את בן בנו לבתו של עומרי. ואם מחסירים 42 מ-3056.5, מקבלים 3014.5, בתוך שנה שניה של מלכות עומרי במחלוקת. ואם יהורם היה בן 32 בשנת 3044.5 כפי שכתבנו בהערה 24 אז נולד ב- 3012.5 והיה בן שנתיים כאשר אסא השיא אותו לעתליה בת עמרי. ולא היו שם קידושין אלא הסכמת הורים.

:

28 יהוא 3057

הערה 27: אחזיהו מלך יהודה ויהורם מלך ישראל נהרגו ע"י יהוא ב- 3057. יהורם בן אחאב מלך 12 שנים שלמות. אחזיהו מלך חצי שנה. בהמשך עד חורבן הבית ועד כורש, כל השנים אצל ס"ע זזות בשנה קדימה לעומת כרונולוגיה המקובלת. לכן ביחס לשמיטה ויובל של ס"ע אין הבדל בין ס"ע לבין המקובל.

עתליה 3057 7

הערה 28: שנים שלה נמנו מתשרי כי לא נחשבת למלכת יהודה. מלכותה מקוטעת.

29. יהואש 3063.5 7 ליהוא 40

17 יהואחז 3085 23 ליהואש

הערה 29: שנה 23 של יהואש מתחילה ב- 3085.5. יתכן שיהואחז מלך בפועל אחרי 3085.5 אבל מלכות שלו כשאר מלכי ישראל נמנית מתשרי שלפני כן.

יהואש 3099 (3101.5) 37 ליהואש 16

הערה 30: כמו בהערה 29 יש להניח שיהואש מלך בפועל ב- 3099.5.

הערה 31: יש סתירה בין 17 שנה של מלכות יהואחז לבין תחילת מלכות יהואש בשנה 37 של יהואש מלך יהודה. לכן הגר"א בס"ע פרק י"ט מסיק שיהואש מלך שלש שנים בחיי אביו. נכוון פטירתו של יהואחז ל- 3101.5, 17 שנים מקוטעות מ- 3085.5. שש עשרי שנות מלכות יהואש נמנות בשני אופנים. משנת 3099 עד מלכות ירבעם ב- 3114 מניין מקוטע ומשנת 3101.5 עד פטירתו ב- 3117.5 מניין שלם.

הערה 32: מדוע מלכות יהואש מלך ישראל התקצרה שלש שנים? כתוב במ"ב י"ג י"ט "ויקצף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם". לפי ס"ע (פרק י"ט) אלישע מת בשנה עשירית של יואש היא שנת 3111 לפי מניין המתחיל מפטירת יהואחז ב- 3101.5. ויואש היכה את ארם בשנים 3014.5-3111.5. ואילו הכה שש פעמים, היה מכה את ארם גם בשנים 3114.5-3117.5. ובמקום זה מלכותו התקצרה בשלש שנים ובנו ירבעם מלך מ- 3114. בכל זאת נתן ליואש פיצוי למפרע שמלך שלש שנים בחיי אביו.

30. אמציהו 3103.5 2 ליהואש 29

הערה 33: שתי שנים ליהואש נמנים כאן משנת 3101.5.

ירבעם 3114 (3117.5) 15 לאמציה 41

הערה 34: שנה 15 לאמציה מתחילה ב- 3117.5. באותו זמן מת יהואש וירבעם מלך יחידי. אכן כתוב "ויחי אמציהו בן יואש מלך יהודה אחרי מות יהואש בן יהואחז מלך ישראל חמש עשרה שנה" (מ"ב י"ד י"ז). אמציה מת בשנת 3132.5, 15 שנה אחרי 3117.5. ירבעם מלך בחי אביו ג' שנים כמו שאביו מלך ג' שנים בחי אביו שלו.

הערה 35: ובס"ע (פרק י"ט) כתוב "בשנת י"ב לאמציה הוא הכה את אדום בגיא מלח", כלומר בשנת 3114. מה המקור לשנה י"ב? י"ל שמפלת אמציה ביד יהואש היתה מיד אחרי נצחוננו באדום, ומלכות ירבעם מיד אחרי זה. מאידך, מלכות עזריהו התחילה אחרי מות יהואש בשנה ט"ו לאמציה. מאידך, זכריהו מלך בשנה 38 לעזריה אחרי מות ירבעם אשר מלך 41 שנה. מכאן ירבעם מלך 3 שנים לפני עזריה, בשנה י"ב לאמציה. אבל הגר"א כתב שם שעזריהו מלך מעת שנלחם אביו עם יואש. אכן בס"ע כתוב "בו בפרק (שבו נגף יהודה) מת יהואש ובא לו אמציה ירושלים". אבל אז לפי הגר"א ירבעם מלך יחד עם אביו כאשר נגף יהודה! וי"ל שאמציה ובנו עזריה היו בשבי של יהואש ג' שנים עד שמת יהואש. וכן כתוב בדה"ב כ"ה כ"ד שיהואש לקח אתו לשמרון את בני התערבות. ויתכן שיהואש חלה בגלל שפגע בהר הבית. לכן ירבעם מלך במקומו. ושחרר את אמציה ועזריהו במות יהואש. וזהו סוף הפרק שבו נגף יהודה! וכאשר אמציה חזר לירושלים, קשרו עליו קשר ונס לכישה. ואז המליכו את עזריהו. אבל אמציה לדברי הגר"א נשתהה בלכיש ט"ו שנה עד שהרגו אותו.

31. עזריהו 3117.5 52

הערה 36: כתוב בס"ע שעזריהו וירבעם מלכו כאחת. הכוונה לפי הגר"א שעזריהו מלך בשנה שמת יהואש, דהיינו 14 שנה אחרי תחילת מלכות אמציה. מלכות מנוגעת של עזריה 25 שנה מ- 3144.5 עד 3169.5. וזה משכתוב (מ"ב ט"ו א') "בשנת עשרים ושבע לירבעם וכו".

זכריהו	38	3155	לעזריה	6	חדשים
שלום	39	3155	לעזריה		חדש

הערה 37: אין כאן סתירה. זכריה מלך לפני ניסן 3155 עד אלול ושלום מלך באלול 3155.

מנחם	39	3156	לעזריה	10	
פקחיה	50	3166	לעזריה	2	

הערה 38: שנה 39 של עזריהו מתחילה ב- 3155.5, ושנה 50 שלו מתחילה ב- 3166.5. וי"ל שפקחיה מלך אחרי 3166.5 והכתוב מנה 10 שנים שלמות של מנחם.

פקח	52	3168	לעזריה	20	
-----	----	------	--------	----	--

הערה 39: צ"ל ש- 2 שנים של פקחיה שלמות ונמשכות בפועל מ- 3166.5 עד 3168.5. שנה 52 של עזריה מתחילה ב- 3168.5.

32. יותם 2 3169.5 לפקח 16

הערה 40: יותם היה בן 25 במלכו. אם כן נולד אחרי 3144.5, ואילו עזריה נצטרע ב- 3144.5. אבל לפי הגמרא (מו"ק ז' עמ' ב') "יותם לא היה לו לעוזיהו אלא בימי חלוטו". כנראה גמרא סוברת שבשנת 3169.5 יותם רק נכנס לשנה 25.

33. אחז 17 3185.5 לפקח 16

הערה 41: הכתוב מנה 17 שנים מלאות לפקח החל מ- 3168.5

הערה 42: כתוב בס"ע פרק כ"ב "בשנת י"ז לפקח ויהרג פקח בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלף וכו". זה היה בשנה ראשונה של אחז. ובהמשך "בשנת כ' לפקח וכו' באותה שעה ויקח אחז את הכסף וגו' וישמע אליו מלך אשור וגו' בשנת כ' לפקח בא תגלת וגו' נטל עגל הזהב שבדן והלך לו". ופירש הגר"א שהלך והגלה בראשונה את זבולון ואת נפתלי ואת דן. שנה 20 של פקח מסתיימת ב- 3188.5. ואז גלו דן, נפתלי וזבולון.

הושע 20 3188 ליותם

הערה 43: שנה 20 ליותם אילו היה חי מתחילה ב 3188.5. יתכן שהושע מלך בניסן של 3188 ו- 20 שנות של פקח בפועל נמשכות מ- 3168.5 עד 3188.5.

הערה 44: כתוב במ"ב י"ז א' "בשנת שתיים עשרה לאחז מלך יהודה מלך הושע בן אלה בשמרון על ישראל תשע שנים". וראה רש"י שם. שנת 12 לאחז מתחילה ב-3196.5. באותו זמן "ויער אלהי ישראל את רוח פול מלך אשור ואת רוח תגלת פלנר מלך אשור ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה וכו'" (דה"א ה' כ"ו). וקשה, מה קשר בין פול לתגלת פלנר. והגר"א (ס"ע פק' כ"ב) למד מכאן שבאותו זמן מת פול ומלך תגלת פלנר וגלות ראובני וגד וחצי שבט מנשה קדמה לגלות דן, נפתלי וזבולון. אבל לפי [לוח שנים אשורי](#) תיגלת פילסר מלך החל משנת 745/744 לפני הספירה, בשנת 734/733 הוא ערך מסע לפלשת ובשנים 733/732 ו-732/731 מסעות לדמשק. והראנו [במאמר על כרונולוגיה תורנית](#) עמ' 57-58 שאחרי הזזה של כרונולוגיה אשורית 160 שנה קדימה, היא תואמת את הכרונולוגיה התורנית המקובלת. בגלל הפרש של שנה בין כרונולוגיה של ס"ע לבין המקובלת יש להחליף 160 ב-161. אז מסע של 734 לפלשת תואם את שנת 3188.5 והוא קדם לכבוש דמשק. ושם פלשת שייך לארץ ישראל המערבית ולא מזרחית. וגם לא יתכן שתגלת פילסר הגלה לחצי שבט מנשה וגד וראובן אשר נמצאים מזרם לדמשק, לפני שהוא כבש את דמשק. ויש לדמות שוחד אשר שילם אחז לאשור לשוחד אשר שלם אסא לבן הדד מלך לארם. ובמקרה של אסא כתוב בפרוש שכן הדד היכה "את עיון ואת דן ואת אבל בית מעכה ואת כל כנרת על כל ארץ נפתלי". לכן י"ל כמו סדר עולם שגלות דן וכו' קדמה לגלות חצי שבט מנשה וכו'. ובאשר לפול מלך אשור יש לזהות אותו עם אשור נררי אשר מלך לפני תגלת פילסר. לא כתוב מתי הוא התחיל למלוך. בשנה 753/752 הוא היה "לימו". ואם נדמה אותו לתגלת פילסר אשר היה "לימו" שנתים אחרי שמלך, אז אשור נררי מלך ב-755/754. אחרי הזזה של 161 שנה זאת שנת 3167.5, סוף מלכות מנחם. ומקרא הסמיך את מעשה של תגלת פילסר לפול, אולי משום שפול התחיל לעשוק את ישראל בסוף ימי מנחם ותגלת פילסר המשיך את מעשיו.

הערה 45: מה פשר של תשע שנים אשר מלך הושע? לא יתכן שהן מתחילות ב-3196.5. מדוע? כתוב "ויהי בשנת שלש להושע בן אלה מלך ישראל מלך חזקיה בן אחז מלך יהודה" (מ"ב י"ח א'). וחזקיה מלך 16 שנה אחרי תחילת מלכות אחז בשנת 3185.5, דהיינו ב-3201.5. ואם נמנה 3 שנים של הושע מ-3196.5 אז הן מסתיימות ב-3199.5. וכבר ביאר ס"ע "אותה שעה כיוון שראה הושע פניו של מלך אשור לעלות ולהגלות את ישראל פעם שלישית הלך ונסמך על מלכי מצרים". לכן י"ל שתגלת פילסר הגלה את אלו שבעבר הירדן בשנת 3196.5-3197.5, עד סוף שנה 12 של אחז, והושע מרד שנה אחרי זה ב-3198.5. ומאותה שנה מונים את שנות הושע. ומתוך שנה 12 של אחז יש לייחס את זמן הגלות לחצי השני של אותה שנה אחרי תשרי 3197, שהוא זמן תחילת מלכות למלכי ישראל. לכן בתשרי 3197 עדיין רוב מניין עשרת השבטים היה בארץ. אותה שנה היתה שנת שמיטה לרבי יהודה. והם הספיקו לחלל אותה בתחילתה.

הערה 46: בישעיה ז'-ח' ישנן שתי אותות. אחת קשורה לבנו של ישעיה מהר שלל חש בז ושניה לבנו עמנואל. על בנו הראשון נאמר "כי בטרם ידע הנער קרא אבי ואמי ישא את חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור" (שם, ח' ד'). ועל הבן השני נאמר "כי בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב תעזב האדמה אשר אתה קץ מפני שני מלכיה". מתי נולדו הבנים? על בן הראשון נאמר "ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן". הריון רגיל תשעה חודשים. ותינוק יודע קרא אבא ואמא בגיל תשעה חודשים. לכן אות הראשונה התקיימה שנה וחצי אחרי דיבור של ישעיה אל אחז. לפי ס"ע דיבור זה היה בשנת כ' לפקח. זאת שנת 3187.5-3188.5. שנה וחצי אחרי כן זהו 3189-3190. תגלת פילסר הגלה את שבט דן וכו' ב-3188.5. אבל לפי [לוח שנים אשורי](#) הוא נלחם עם דמשק בשנה הבאה. הפסוק "ישא את חל דמשק

ואת שלל שמרון" מדבר על שנה שאחרי גלות דן, כאשר תגלת פילסר הגלה את דמשק וכנראה בא לשומרון לקחת מס מהושע. לכן יש לכוון את הזמן ל- 3189.5.
על לידת עמנואל נאמר "הנה העלמה הרה וילדת בן" (שם, ז' י"ד). מדובר על אשתו של ישעיהו. ומדוע נקראת עלמה? כי היא נכנסה להריון מיד אחרי לידת בן קודם כאילו זה הריון ראשון שלה. ובן זה נולד גם כן תשעה חודשים אחרי תחילת ההיריון בזמן שבן ראשון ידע קרא אבי ואמי. כיוונו את הזמן ל- 3189.5. ומהו פרק זמן "בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב"? אם זה גיל 13, אז מדובר בשנת 3202.5. אבל בשנה זאת שום דבר לא קרה. אלא הכוונה לגיל 18 שנאמר עליו בן שמנה עשרה לחפה (אבות ה' כ"א) שאז אדם מואס ברע-"לא טוב היות האדם לבדו" ובחור בטוב שנאמר "מצא אשה מצא טוב" (משלי י"ח כ"ב). וזה היה בשנת $3207.5 = 3189.5 + 18$, כאשר גלו עשרת השבטים.

34. חזקיהו 3 3201.5 להושע 29

הערה 47: שלש שנים שלמות נמנו ממרד הושע בשנת 3198.5 כמו שכתבנו בהערה 45.

הערה 48: בשנת 3204.5 שנה רביעית לחזקיהו ושביעית למרד הושע צר שלמנאסר על שומרון שלש שנים. סוף שלש שנים אלו הוא 3207.5, סוף שנה ששית לחזקיהו ותשיעית למרד הושע אז גלו עשרת השבטים. נמצא מתחילת מלכות רחבעם ב- 2967 עד גלות עשרת השבטים ב- 3207.5, 240.5 שנה. שנה 3204 היא שנת יובל 14 החל ממנין שמיטות 2505 לפי שיטת חכמים.

הערה 49: "ובארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה הבצרות ויתפשמ. וישלח חזקיה מלך יהודה אל מלך אשור לכישה לאמר חטאתי וכו'" (מ"ב י"ח ג). זאת שנת 3214.5-3215.5. כתוב בס"ע פרק כ"ג "ח' שנים בין גלות ראשונה לשניה וח' שנים בין גלות שניה לשלישית ועוד שהה ח' שנים ועלה על יהודה. גלות ראשונה 3188.5, גלות שניה 3196.5, גלות שלישית 3207.5. בין ראשונה לשניה 8 שנים אבל בין שניה לשלישית 11 שנה. וי"ל שהוא מונה 8 שנים מ- 3196.5 עד תחילת מצור על שמרון ב- 3204.5. ועוד שהה 8 שנים מסוף מצור על שומרון ב- 3207.5 עד מפלה של סנחריב בירושלים בפסח 3215. וי"ל שסנחריב עלה על לכיש בניסן 3214. וכבוש ערי יהודה נמשך כשנה. ובפסח 3215 עלה לירושלים.

הערה 50: כתוב בישעיה ל"ז ל' "וזה לך האות אכול השנה ספיח ובשנה השנית שחיס ובשנה השלישית זרעו וקצרו ונטעו כרמים ואכלו פרים". מכאן ס"ע לומד שהשנה היתה שנה רביעית בשבוע. יתר על כן, לפי ס"ע זאת היתה שנה אחת עשרה ביובל. אכן, מניין שמיטות לפי ס"ע התחיל ב- 2505. משם עד שנת 3215 עברו 711 שנה שהם 14 יובלות של 50 שנה ועוד 11 שנה (כולל 2505 ו- 3215). אבל לרבי יהודה מחזור יובל 49 שנה. והנה 711 שנה שוה 14 יובלות של 49 ועוד 25 שנה שהם 3 שבועות ו- 4 שנים. לכן גם לפי רבי יהודה אותה שנה 3215 היתה שנה רביעית של שבוע. וזה מופת אשר מוכיח את נכונות חשבון השנים התורני.

הערה 51: ראה מה שכתבנו [במאמר על כרונולוגיה תורנית](#) עמ' 59-60 על התאמה בין מקורות אשוריים ותורניים עם הזזה של 160 שנה. ושם בעמ' 71-73 רמזנו שסיבת הזזה זאת קשורה לחזרת שמש 10 שעות בזמנו של חזקיה בפסח 3215.

35. מנשה 3230.5 55

הערה 52: מנשה עשה תשובה בשנה 23 למלכותו בתחילת שנת 3253. לא שמר שמיטות 3232, 3239, 3246 וכן לרבי יהודה!

36. אמן 3285.5 2 לא היו שמיטות

37. יאשיהו 3287.5 31

הערה 53: בשנת 3304, היא שנת יובל, 800 שנה לתחילת המנין ב- 2505, שלח את ירמיהו להביא י' שבטים. בר"ח ניסן 3304 יאשיהו צווה לעשות בדק בית, היא תחילת שנה 18 ליאשיהו ואז נמצא שם ספר התורה. ועשו פסח בשנת 3304 יחד עם הגולים שהביא ירמיהו (ערכין ל"ג ע"א). לדעת רבי יהודה קבעו שנת 3305 כשנה ראשונה למנין שמיטין ויובלות.

38. יהואחז 3317.5 3 חדשים

הערה 54: ראה מה שכתבנו [במאמר על כרונולוגיה תורנית](#) עמ' 66 שיאשיהו נהרג כנראה בסיון 3316 ויהואחז מלך אחריו שלשה חדשים תמוז, אב ואלול. ולפי ס"ע צריך להיות 3317. ואז פרעה נכו הגיע לירושלים בדרכו מכרכמיש והמליך את יהויקים. על כן מלכות יהויקים בפועל התחילה בתשרי 3318 אבל מקרא מונה לו שנים מניסן 3318. ותקופה מסיון 3317 עד ניסן 3318 נחשבת בתוך שנה 31 של יאשיהו. אבל את שמיטה של שנת 3318 לא שמרו.

39. יהויקים 3318.5 11

הערה 55: נבוכדנצר מלך ב- 3322 היא שנה רביעית ליהויקים. בשנת 3323 כבש את יהויקים ויהי עבד לו 3 שנים. ב 3327 מרד יהויקים. בשנת 3329 היא 8 לנבוכדנצר ו- 7 לכיבוש של יהויקים ו- 3 למרד יהויקים גלה יהויקים (בניסן?). ומלך יהויכין ג' חדשים. וגלה לסוף שנת 3329. לא שמרו שמיטות 3318, 3325.

הערה 56: לגבי נבוכדנצר ישנה תעודה בבליית אחת [ABC-5](#) המכסה 10 שנים ראשונות שלו. אביו נבופולוסר מת בח' אב. אם נתאים שנה זאת ללוח זמנים תורני עם תוספת שנה לס"ע, אז זהו ח' אב 3321. ונבוכדנצר עלה על כס מלכות באלול אותה שנה. אבל אצל בבליים שנות מלכותו נמנות מניסן 3322 ואילו מקרא מונה לו מתשרי 3322. בחודש כסליו של שנה הבאה 3323 הוא כבש את אשקלון והחריב אותה. כנראה באותה שנה כבש את יהויקים. בהמשך כתוב ש"בשנה שביעית שלו בחודש כסליו

הוא ערך מסע לארץ חתים וצר על עיר של יהודה. ביום שני בחודש אדר הוא כבש אותה ותפס את מלכה. הוא מינה מלך לפי בחירתו, קיבל שלל כבד ושלה לבלל". שנה שביעית של נבוכדנצר אצל בבליים התחילה בניסן 3328. מכאן הוא כבש את ירושלים באדר 3329. מכאן נלמד שמלכות יהויקים הסתיימה בניסן 3329 ואז התחילה מלכות יהויכין.

40. יהויכין 3329.5 3 חדשים ו-10 ימים

הערה 57: יהויכין מלך שלשה חדשים ועשרה ימים (דה"ב ל"ה ט') וגלה לפני תשרי 3330. יתכן שהוא גלה ב' אב ומלך מא' אייר עד י' אב. אותה שנה היתה פשוטה כי מולד ניסן היה 6.3 יום לפני תקופת שמואל. אבל אצל בבלים היא היתה מעוברת כי אצלם ר"ח ניסן נופל אחרי התקופה. יתכן שנבוכדנצר כבש ירושלים באדר ב' והוא נחשב אצלנו לניסן. אבל מבחינת בבלים יהויכין מלך מניסן עד י' תמוז. וביום גלותו נולד דריוש שטנו של נבוכדנצר (ס"ע פרק כ"ח). לכן י"ל שבלשצר נהרג כעבור 62 שנה ב' אב 3391. ולפי גמרא במגילה י"א ע"ב בלשצר עשה חשבון שבעים שנה אשר נאמרו בירמיהו כ"ט י'. ומאחר וישראל לא נגאלו, הוא הוציא כלי מקדש והשתמש בהם. כתבנו בהערה 56 שנבופולוסר מת בח' אב שנת 3321. ממחרת אותו יום נבוכדנצר נעשה בפועל מלך. לכן בלשצר עשה חשבון מט' אב ובו ביום בשנת 3391 הוציא כלי המקדש. והוא נהרג בליל י' אב, כאשר נבוכדנצר נכנס להיכל. ויהויכין גלה ב' אב. לכן מונים שנות גלות יהויכין מניסן 3329 מסוף מלכות יהויקים ולא מתשרי 3330 כמו מלכות צדקיהו. ומה שכתוב "ולתשובת השנה שלח המלך וכו'" (דה"ב ל"ו י') איננו ראש השנה אלא כמו שכתוב בש"ב י"א א' "ויהי לתשובת השנה לעת צאת המלאכים (בד"ה כתוב המלכים)" ושם פרש רש"י: "יש עת בשנה שדרך החיילות לצאת כשארץ מלאה קמות והסוסים מוצאים תבואה בשדה לאכול". וזה מתאים דוקא לחודש אב כאשר גדיש עדיין מתייבש בשדות ולא לראש השנה אחרי הכנסה של התבואה לגרנות.

41. צדקיהו 3330 11

הערה 58: שנותיו נמנות מתשרי 3330 ולא מניסן כשאר מלכי יהודה. אולי משום שהיה כפוף לנבוכדנצר אשר שנותיו נמנות מתשרי. לא שמרו שמיטות 3332, 3339.

הערה 59: כתוב ביחזקאל א' א'-ב' "ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש וכו' בחמשה לחדש היא שנה החמישית לגלות המלך יהויכין". וביאר ס"ע (פרק כ"ו) שלשים שנה משנמצא ספר תורה. והספר נמצא בניסן 3304. לכן יחזקאל מדבר על חודש תמוז שנת 3333 והיא שנה חמישית ליהויכין כאשר מונים לו מניסן 3329. ואילו מנו לו מתשרי 3330, אז זאת היתה שנה רביעית שלו. יחזקאל שכב 390 יום על צדו השמאלי ו-40 על צדו הימני. וכתוב בס"ע (שם) מלמד שהיו בית יהודה מכעיסין לפני הקב"ה משגלו עשרת השבטים ועד שחרבה ירושלים ארבעים שנה נמצאו כולם ד' מאות ול' שנה. ובהמשך בס"ע: "ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש ואני יושב בביתי (יחזקאל ח' א') מלמד שהיתה אותה שנה מעוברת". מדובר בשנה 3334. אבל לפי חשבון תקופות שנה 3333 מעוברת ואילו 3334 שנה פשוטה. ויש לתרץ את ס"ע באופן הבא: שנה 3333 היתה מוצאי שמיטה, ולכן לא עיברו אותה כדי להקדים לאכול את החדש. ולכן עיברו את שנת 3334. ואף על פי ששנים של צדקיהו נחשבים בתור שנים שלא שמרו את השמיטה, צדקיהו שלעצמו היה צדיק ודאג לאלו ששמרו ולכן עיבר את השנה במוצאי שמיטה. מתי יחזקאל התחיל לשכב? ס"ע הבין שבאותו יום בששי בחמישה לחדש

דהיינו ה' אלול יחזקאל גמר לשכב 430 יום. לכן אם שנת 3334 היתה מעוברת אז הוא התחיל ב"ח בתמוז. ויום לפני זה "ותהי עלי שם יד ה' ויאמר אלי קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך" (יחזקאל ג' כ"ב) נאמרו לו דברי פורענות ביום חטא העגל.

הערה 60: כתוב בירמיהו ל"ט ב' "בחדש הרביעי בתשעה לחדש הבקעה העיר" אבל מקובל שהעיר נבקעה ב"ז בתמוז. יחזקאל בא לתל אביב בט' תמוז, שבוע לפני שיצא אל הבקעה ב"ז בתמוז. ואולי ימים אלו באו לרמוז על שני תאריכים של בקיעת חומת העיר, בקעה כנגד בקיעה. אולי בט' תמוז נבקעה חומה החיצונה שבנה מנשה (ראה תיאור חומת מנשה [מאמר המשך](#) עמ' 46) וב"ז תמוז נבקעה חומה ראשונה של העיר. שבע ימים שיחזקאל ישב בתל אביב עד י"ז בתמוז באו לרמוז על שבע שנים שנשארו עד י"ז תמוז 3340 בה בבליים פרצו את חומות ירושלים.

הערה 61: לגבי מניין 390 יום ו- 40 יום ששכב יחזקאל, כתוב בס"ע (פרק כ"ו) "מלמד שהיו ישראל מכעיסין לפני הקב"ה משנכנסו לארץ ועד שיצאו ממנה ג' מאות וצ' שנה וכלית את אלה ושכבת על צדך הימנית וגו' מלמד שהיו בית יהודה מכעיסין לפני הקב"ה משגלו עשרת השבטים ועד שחרבה ירושלים ארבעים שנה נמצאו כולם ד' מאות ול' שנה ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש וגו'". רש"י ביחזקאל ד' ה'-ו' עושה חשבון: בתקופת השופטים 8 ביד כושן, 18 ביד עגלון, 20 ביד סיסרא, 7 ביד מדין, 18 ביד בני עמון, 40 ביד פלשתים, סה"כ 111. אבל לפי חשבון חדש עבור ס"ע, 18 שנים ביד פלשתים ועמון היו מקוטעות כי הם חלקו את שנת 2772 עם יאיר הגלעדי ושנה 2788 עם יפתח. לכן הן נחשבות ל-17. סה"כ 110. לשנים אלו רש"י מוסיף "מן מיכה עד שנשבה הארון בימי עלי מ' הרי קנ"א". אבל לפי ס"ע (פרק י"ב) פסל מיכה ופלגש בגבעה היו בימי כושן. ואולי הפסוק "וישימו להם את פסל מיכה אשר עשה כל ימי היות בית האלוקים בשלה" (שופטים, י"ח, ל"א) מרמז שהיתה בכך אשמת עלי בסוף ימי שלה שלא עקר ע"ז זאת. אם כן פשוט שלא יכול היה לכפות על עובדי ע"ז שמירת שמיטה. והפסוק "ויתנם ה' ביד פלשתים ארבעים שנה" (מ"א י"ג א') לא ביאר מתי התחילו 40 שנה אלו, כדי שנדמה אותם לארבעים שנות עלי אשר נגמרו בחורבן שילה ביד פלשתים.

בין שנים 8, 18, 20, 7 אין חפיפה. 18 שנים ביד פלשתים ועמון כאמור נחשבות ל-17. יפתח שפט מסוף 2788, לכן את שנת 2789 שמרו. ארבעים שנה ביד פלשתים מתחילות מאבצן בתשרי 2793, למרות ששנה ששית של יפתח נכנסת אל תוך 2793. והן נמשכות עד תשרי 2833. ואז מתחילה תקופת עלי ונמשכת עד תשרי 2873. ויש כאן רצף של 80 שנה שבו לא שמרו שמיטות. ורצף זה לא מושפע ע"י חפיפה אשר היתה בשנים 2834-2833 בין שנות שמשון לשנות עלי (ראה הערה 10). לכן סה"כ לא שמרו בתקופת השופטים 150 שנה כמו שכתב רש"י.

בהמשך רש"י עושה חשבון שנים שלא שמרו מתחילת ירבעם בן נבט עד גלות שומרון. רש"י מחבר את שנות מלכי ישראל ולא מדייק כי היתה ביניהם חפיפה. לעומת זאת הוא מחשיב להושע בן אלה רק 9 שנים למרות שהוא מלך כ-19 שנה. סה"כ מספר שנים מתחילת ירבעם בתשרי 2967 עד גלות שומרון באמצע 3207 הוא 240.5. וקב"ה החשיב אותם בתור 240 שנים שלמות. נמצא סכום שנים שלא שמרו מכניסת הארץ עד גלות שומרון $150+240=390$.

בהמשך רש"י עושה חשבון 40 שנה של יהודה. אלו 22 שנה של מנשה לפני שעשה תשובה, שנתיים של עמון, 11 שנה של יהויקים ו-5 שנים של צדקיהו כי נבואה זאת נאמרה בשנה חמישית של צדקיהו. אבל באמת נבואה זאת נאמרה ב"ז תמוז 3333, 4 שנים (פחות 71 יום) מתחילת מלכות צדקיהו בתשרי 3330, בשנה חמישית מגלות יהויכין אשר נמנית מניסן 3329. ויש לדקדק: חזקיה מת בניסן 3230 בדיוק 15 שנה אחרי מפלת סנחריב. וראה מה שכתבנו [במאמר על כרונולוגיה תורנית](#) עמ' 60

שמנשה עשה תשובה בתחילת 3252 לפי כרונולוגיה מקובלת ולפי ס"ע ב- 3253. שנה 3253 היתה שמיטה ו- 3254 יובל ושמרו אותם. בין 3230.5 לתחילת 3253 יש 22.5 שנה. יהויקים מלך בפועל מתשרי 3318 ולפניו מלך יהואחז שלשה חדשים כי יאשיהו נהרג בסיון 3317 (ראה הערה 54). לכן ממות יאשיהו עד הנבואה בי"ז תמוז 3333, 16 שנה. סכום $16+2+22.5=40.5$. בנבואת יחזקאל (ד' ו') מספר זה תורגם ל- 40 יום. מי"ז תמוז 3332 עד שנבקעה העיר בתמוז 3340 עוד 7 שנים. אולי שבעה ימים בהם יחזקאל ישב בתל אביב הם כנגד שנים אלו. סה"כ לא שמרו $7+40.5+390=437.5$ שנה. אם נעשה חשבון ממוצע של שמיטות ויובלות לפי דעת חכמים, אז בכל 50 שנה יש 8 שמיטות ויובלות וב- 437.5 שנים $437.5/50 \times 8 = 70$. החשבון מכוון ביותר!

הערה 62: אבל לדעת רבי יהודה שנת יובל היא שנה ראשונה של שבוע ובכל 49 שנה יש 8 שמיטות ויובלות. ואז ב- 437.5 שנים יש $437.5/49 \times 8 = 71.43$ והחשבון לא מכוון. וי"ל שלפי רבי יהודה החשבון מתקיים בעת שנאמרה הנבואה ליחזקאל בי"ז תמוז 3333, ואז מספר שנים שלא שמרו היה 430 (את חצי שנה מזניחים כי היא לא נאמרה בנבואה) ובהם בממוצע $430/49 \times 8 = 70.204$ שמיטות ויובלות. וכנגדם 70 שנה שהיו בגלות בבל מסוף 3340 עד תחילת בית שני בתחילת 3410. ומחשיב להם מקצת שנה 3340 אחרי חורבן ככולה. ויש להקשות, הרי לפי רבי יהודה מניין שמיטות ויובלות בטל בשנת 3207 עם גלות שומרון והתחדש בשנת 3305 כפי כתבנו בהערה 53. ומדוע קב"ה מנה 22 שנה של מנשה ו- 2 של עמון? וי"ל ש- 24 שנים אלו הם בכלל 40 שנה של עון בית יהודה ביחזקאל ד' ו'. ואלמלא עון, זה עשרת השבטים היו חוזרים והיה חוזר מניין שמיטות ויובלות. ובהערה 63 נראה שמניין אמיתי של שמיטות ויובלות שלא שמרו מתקיים בפועל גם לרבי יהודה.

הערה 63: נערוך חשבון של שמיטות ויובלות שלא שמרו מתחילת המניין בתשרי 2505 עד החורבן בט' אב 3340. בהערה 11 עשינו סיכום: בתקופת השופטים לא שמרו 25 שמיטות ויובלות לשיטת חכמים ו- 24 לשיטת רבי יהודה. מתחילת מלכות ירבעם ב- 2967 עד גלות שומרון ב- 3207 לא שמרו כלל שמיטות ויובלות. כמה שמיטות ויובלות יש בתקופה זאת? שנים $2967=2504+50 \times 9+13$, כמה שמיטות ויובלות. יש בין שנים אלו 5 מחזורים של 50 פחות שמיטה אחת (שנת 7), בכל מחזור 8 שמיטות ויובלות. סה"כ 39 שמיטות ויובלות. לשיטת רבי יהודה $2967=2504+49 \times 9+22$, 39 שמיטות ויובלות. יש ביניהם 5 מחזורים של 49 פחות שמיטה אחת (שנת 21). סה"כ גם כן 39 שמיטות ויובלות. מ- 3207 עד 3340 לפי חכמים לא שמרו שלש שמיטות 3232, 3239, 3246 בזמן מנשה (ראה הערה 52), שתי שמיטות 3318, 3325 בזמן יהויקים (הערה 55) ו- שתי שמיטות 3332, 3339 בזמן צדקיהו (הערה 58). סה"כ לשיטת חכמים $2+2+3+39+25=71$. אולי חיוב יובלות אצל ישראל התבטל אחרי שגלו רוב עשרת השבטים ב- 3197. לכן יש למעט מחיוב את יובל 3204. לכן לשיטת חכמים לא שמרו 70 שמיטות.

לשיטת רבי יהודה י"ל שיובל התבטל עם גלות רוב ישראל בשנת 3197, אבל מניין שמיטות וחיובם נמשך באותו מחזור 49 כמו שהיה לפני כן עד שנת 3304 כאשר ירמיהו החזיר מקצת עשרת השבטים. ובשנה 3304 התחיל מניין חדש. לכן משם עד חורבן 3339 לא שמרו 4 שמיטות כמו לעיל. וב- 22 שנות מנשה מ- 3230 עד 3252 לא שמרו שמיטה $42+49 \times 14+2504=3232$, ואחריה שמיטות 3239, 3246. אומנם שנה 3240 היתה יובל אבל לפי רבי יהודה הוא התבטל. לכן בתקופת מנשה לא שמרו 3 שמיטות כמו לדעת חכמים. סה"כ לשיטת רבי יהודה לא שמרו $7+39+24=70$ שמיטות ויובלות. ובתקופה 3207-3197 לפי שיטת רבי יהודה ממלא לא פוגע יובל כי יובל אחרון הוא 3191.

לכן מספר 39 לא משתנה. ואף על פי שלא היה חיוב יובלות אחרי גלות עשרת השבטים, מניין ממוצע בהערה 62 אפשר להשאיר שהרי הכעיסו בהם לפני ה' ואלמלא כן ראוי היה שינהג בהם יובל.

וה' הוא הצדיק ונתן להם אפשרות לחזור עם הכרזת כורש בשנת 3392, 63 שנה אחרי גלות יהויכין י' אב 3329. ולא חייב אותם על 7 שמיטות שלא שמרו אחרי גלות עשרת השבטים.

הערה 64: כתוב בס"ע פרק כו: "ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחודש באו אנשים מזקני ישראל וגו'" (יחזקאל כ יא). לפי ס"ע (פרק כ"ו) באותה שעה "כרת המלך צדקיהו ברית את כל העם וגו' לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעבריה וגו' וישבו אחרי כן וישבו את העבדים ואת השפחות וגו'" (ירמיהו ל"ד). מניין היו להם עבדים ושפחות עברים שהגיע לכולם זמן שחרור בסוף שש שנים? ויש לדייק מכך שהדבר היה בי' אב שנה שביעית לגלות יהויכין, היינו שנת 3335, בדיוק 6 שנים אחרי שגלה יהויכין (ראה הערה 54). אולי ישבי ירושלים עשירים פדו חלק משבויים של נבוכדנצר אשר לקח בגלות יהויכין. ותחת חוב של פדיון לקחו אותם לעבדים ושפחות. ושפחות אלו לא היו בדין אמה עבריה אלא בוגרת אשר מכרו את עצמן בגלל החוב. ואחרי ששחררו אותם בשנה שביעית, חזרו וכבשו תחת יתרת החוב כי אם אדם חייב כסף ועבדות אחת לא מחסה אותו אז יוכל לדרוש ממנו תשלום יתרה. ולא שמטו את החוב בשנת השמיטה שהיתה בינתיים בשנה שלישית של צדקיהו. ואלו שגלו עם יהויכין לא השתעבדו ע"י בבלים. נמצא שיושבי ישראל לא עשו להם טובה אלא רעה. לכן נגזרה עליהם כליה. ונלמד מכאן שכל השנים בירמיהו נמנו לגלות יהויכין ולא למלכות צדקיהו אלא אם כן מפורש אחרת.

הערה 65: "בשנה התשעית לצדקיהו מלך יהודה בחדש העשרי בא נבוכדנצר מלך בבל וכל חילו אל ירושלם ויצרו עליה" (ירמיה ל"ט א'). זהו י' טבת 3338, 2.5 שנה אחרי שכרתו ברית, ו- 2.5 שנה לפני החורבן. שנת $3338 = 2504 + 49 \times 17 + 1$ היא שנת יובל 17 לפי שיטת רבי יהודה. ומצור על שומרון התחיל בשנת $3204 = 2504 + 50 \times 14$ יובל 14 לפי שיטת חכמים.

הערה 66: כתוב בס"ע (כו) "בשנה העשירית בי' ב"ב לחדש היה דבר ה' אלי לאמר שים פניך אל פרעה מלך מצרים והנבא עליו על מצרים כלה (יחזקאל כ"ט). אותו הזמן הנה חנמאל בן שלום דודך בא אליך". זאת שנה עשירית של צדקיהו כפי שכתוב בפרוש בירמיהו ל"ב א'. לכן הדבר היה בי"ב טבת שנת 3339. במאמר על [שדה חנמאל](#) הראנו שגודל השדה של חנמאל היה שמנה בית כור כמו הר הבית המורחב וכמו שדה המכפלה וירמיהו שילם את ערכו עד שנת היובל 3354. כמות הכסף מכוונת בדיוק למספר הימים! אבל שם ערכנו חשבון לפי כרונולוגיה מקובלת, שלפיה מדובר היה בי"ב טבת שנת 3338 ויובל בשנת 3353 ושנה 3338 היתה גבולית מבחינת העיבור. אבל לפי סדר עולם החשבון מרווח יותר כי שנה 3339 היא שנת 14 במחזור והיא בדרך כלל מעוברת.

הערה 67: כתוב בס"ע (כו) בשנת כ"ז לנבוכדנצר נתנה מצרים בידו ונשא המנה ושלל שללה ובזז בזה והיתה שכר לחילו (יחזקאל כ"ט) והגלה ירמיה וברוך לבבל. שנה ראשונה לנבוכדנצר מתחילה בתשרי 3322. על כן מצרים גלתה ב- 3348. לפי יחזקאל כ"ט י"ג נגזרו עליהם 40 שנה. לכן הם חזרו לארצם בשנת 3388. זאת שנה ראשונה של בלשצר. באותה שנה דניאל ראה חזיון של ארבע חיות (דניאל ז').

הערה 68: כתוב במ"ב כ"ה ח': "ובחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא נבזראדן רב טבחים עבד מלך בבל ירושלם וישרף את בית ה' וכו". גמרא בתענית כ"ט א' מביאה פסוק מירמיהו נ"ב י"ב שלפיו הדבר היה בעשור לחדש. ומתוצאת "בשבעה נכנסו נכרים להיכל, ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני, ותשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור, והיה דולק והולך כל היום כולו וכו". שנה 19 לנבוכדנצר היא 3340. אומנם במקורות בבליים מנו לנבוכדנצר מניסן שאחרי תשרי. אבל גם לפי מניין זה החורבן היה בשנה 19 שלו.

הערה 69: כתוב ביחזקאל מ' א' "בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הכתה העיר בעצם היום הזה היתה עלי יד ה' וכו". וכתוב בגמרא (ערכין י"ב ע"א) "איזו היא שנה שראש השנה בעשור לחדש? הוי אומר: זה יובל". שנים לגלותנו נמנים מגלות יהויכין, מניסן 3329. שנה 25 לגלותנו מתחילה בניסן 3353. לכן מדובר כאן בי' תשרי שנת 3354. אכן היא שנת יובל לפי שיטת חכמים אשר מונים משנת 2504 וכן לשיטת רבי יהודה אשר מונה מחדש משנת 3305 (ראה הערה 53). שנה 3354 גם מקיימת את הסימן "בארבע עשרה שנה אחר אשר הכתה העיר" בסוף 3340. מכאן מוכח ששנת החורבן היתה שנה 36 במחזור היובל או שנה אחרי שמיטה.

הערה 70: כתוב בגמרא (ערכין י"א ע"ב) וכן בס"ע ל' רבי יוסי אומר: מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב; אמרו: כשחרב הבית בראשונה, אותו היום תשעה באב היה, ומוצאי שבת היה, ומוצאי שביעית היתה וכו' וכן בשניה. נבדוק האם ט' באב 3340 היה ביום א' בשבוע. מולד אב בשנת 3340 היה ביום 3.9988 סוף יום שלישי. ירח יראה בסוף רביעי ור"ח ביום חמישי. ואז ט' אב ביום ששי אבל בשום פנים ואופן לא ביום א'. בדקתי ע"י תוכנת stellarium. מדובר בשנת -420. סוף יום רביעי ההוא זהו JD=1567848.186. שמש שקעה 19:41, ירח 20.14. לפי קריטריונים של ראייה הירח לא נראה. למחרת במוצאי יום חמישי ירח נראה בעליל. לכן ראש חודש אב נקבע ביום ששי וט' באב שבת. אולי משום שבבבלים הציתו את הבית לקראת ערב, במוצאי ט' אב, אז קורא לו מוצאי שבת. כדי שר"ח אב יהיה יום ששי צריך לעשות תמוז מלא כמו בחטא המרגלים. והתקיים הפסוק "קרא עלי מועד לשבר בחורי" כמו בחטא המרגלים (תענית כ"ט ע"א).

לעומת זאת לפי מחקר היסטוריוני המקובל שנת החורבן היא 586 לפני הספירה. באותה שנה מולד אב לפי הלוח היה ביום ב' 1.3 שעות. לכן ראש חודש היה ביום ג'. אותה תוצאה מתקבלת בחישוב אסטרונומי. לכן ט' באב ביום ד' - לא מתאים כלל. יש דעה שחורבן היה בשנת 587 לפני הספירה. באותה שנה מולד אב היה ביום ד' 16.5 שעות. ר"ח אב ביום ה' או הכי מאוחר ביום ו'. ואז ט' באב הכי מאוחר ביום שבת. ואפשר לומר שביית נחרב במוצאי ט' באב במוצאי שבת.

על שבעים שמיטות שלא שמרו נגזרו עליהם 70 שנות גלות. לכן בנית בית מקדש שני החלה בתחילת שנת 3410. מאחר ולפי ס"ע חורבן הבית היה בט' שנת 3340, יש להחשיב 50 יום בסוף שנת 3340 כשנה. התאריך המקובל של חורבן בית שני הוא בט' באב שנת 3830 היא שנת 70 לספירה. גם שנה זאת היתה מוצאי שמיטה בין לשיטת חכמים בין לשיטת רבי יהודה. וכן התקיים הסימן שט' באב היה במוצאי שבת.

בין חורבן ראשון בט' אב 3340 לחורבן שני בט' אב 3830 עברו בדיוק 490 שנה. וזה מה שכתוב בס"ע (סוף פרק כ"ח) "רבי יוסי אומר שבועים שבעים משחרב בית ראשון ועד שחרב בית אחרון שבעים לחרבנו וארבע מאות לבנינו". ואלו 490 שנה שנאמרו לדניאל "שבעים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך וכו'" (דניאל ט' כ"ד).